

Yhdessä!

Näkökulmia yhteisölliseen hyvinvointityöhön

Tillsammans!

Synvinklar på gemenskapsfrämjande
välbefinnandearbete

KRISTIINA LAITINEN & CHRISTINE SÖDEREK

OPETUSHALLITUS/UTBILDNINGSSSTYRELSEN

OPISKELUHUOLTO ON HYVINVOINTITYÖTÄ KOULUN KONTEKSTISSA

Kasvatus ja opetus tulee järjestää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa siten, että jokainen oppilas saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä. Opetuksessa otetaan erityisesti huomioon sukupuolten väliset kasvun ja kehityksen erot.

Oppilashuollon tulee edistää oppilaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä ja hyvinvointia ja siten turvata hyvän kasvun ja oppimisen sekä koulunkäynnin edellytykset.

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta

ELEVVÅRDEN ÄR VÄLBEFINNANDEARBETE I SKOLANS KONTEXT

Fostran och undervisning ska ordnas i samarbete med hemmen och vårdnadshavarna så, att varje elev får undervisning, handledning och stöd med beaktande av sin utvecklingsnivå och sina behov och så, att det främjar elevens sunda uppväxt och utveckling. I undervisningen beaktas särskilt könsrelaterade skillnader i elevernas uppväxt och utveckling. Elevvården ska främja elevens fysiska, psykiska och sociala hälsa och välfärd samt därigenom trygga förutsättningarna för en god uppväxt och inläring samt skolgång.

Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen

OPISKELUHUOLTO ON HYVINVOINTITYÖTÄ KOULUN KONTEKSTISSA

Koulun toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä, huomioida oppilaiden yksilölliset tarpeet, tukea yksilön ja yhteisön kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Toiminnassa edistetään hyvää työrauhaa ja oppimisympäristön turvallisuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään oppimisen esteiden ja oppimisvaikeuksien varhaiseen tunnistamiseen ja tukitoimien oikea-aikaiseen kohdentumiseen sekä syrjäytymisen ehkäisemiseen.

Valtioneuvoston asetus perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta

ELEVVÅRDEN ÄR VÄLBEFINNANDEARBETE I SKOLANS KONTEXT

Skolans verksamhetskultur och inlärningsmiljöer ska vara trygga och hälsosamma, beakta elevernas individuella behov, stödja deras individuella och gemensamma utveckling, inläring och kommunikation. Verksamheten ska främja god arbetsro och en trygg inlärningsmiljö. Särskild uppmärksamhet ägnas åt att tidigt identifiering av hinder för inläring och inläringssvårigheter samt på att sätta in stödfunktioner i rätt tid och att förebygga utslagning.

Statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen

OPISKELUHUOLTO ON HYVINVOINTITYÖTÄ KOULUN KONTEKSTISSA

Opetus järjestetään oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaisesti ja siten, että se edistää oppilaiden tervettä kasvua ja kehitystä.

Opetuksessa tulee olla yhteistyössä kotien kanssa.

Perusopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Perusopetuslaki 3 § ja 3 a §

ELEVVÅRDEN ÄR VÄLBEFINNANDEARBETE I SKOLANS KONTEXT

Utbildningen skall ordnas så att elevernas ålder och förutsättningar beaktas och så att elevernas sunda uppväxt och utveckling främjas.

Utbildningen skall genomföras i samarbete med hemmen.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om grundläggande utbildning ska barnets bästa i första hand beaktas.

Lagen om grundläggande utbildning 3 § och 3a §

OPISKELUHUOLTO ON KAIKKIEN YHTEINEN TEHTÄVÄ

- I. **Kaikkien** opiskelijoiden kanssa työskentelevien on **tehtävissään** edistettävä opiskelijoiden ja yhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä kotien kanssa.
- II. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti **ehkäisevänä**, koko **yhteisöä tukevana** opiskeluhoitona.
- III. Opetus ja opetusjärjestelyt tukevat hyvinvointia.

ELEVVÅRD ÄR ALLAS GEMENSAMMA ANSVAR

- I. **Alla** som arbetar med elever ska **i sina uppgifter** främja elevernas välbefinnande och välbefinnandet inom skolan samt samarbetet mellan hemmen och skolan.
- II. Elevvården ska främst vara **förebyggande** elevvård med generell inriktning som **stöder hela skolgemenskapen**.
- III. Undervisningen och undervisningsarrangemangen stöder välbefinnandet

Hyvinvointia
tukevat
rakenteet

Strukturer som
stöder
välbefinnandet

Alussa on arvot Värden som grundsten

- I. Lapsuudella on itseisarvo.
- II. Jokainen on arvokas sellaisena kuin on.
- III. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa sellaisena kuin on.

“Arvokasvatuksen merkitys korostuu maailmassa, jossa monimediainen tiedonvälitys, globaalit tietoverkot, sosiaalinen media ja vertaissuhteet muokkaavat lasten arvomaailmaa”.

Alussa on arvot Värden som grundsten

- I. Perusopetus tukee oppilaan kasvua ihmisyyteen.
- II. Siihen kuuluu pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen, oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan.
- III. Sivistykseen kuuluu rohkeus puolustaa hyvää.

Tunnetko
itsesi?

Känner du dig
själv?

- I. Millainen on ihmiskäsityksesi?
- II. Tunnistatko arvosi?
- III. Entä työyhteisösi arvot?
- IV. Ohjaavatko ne aidosti työtäsi?

OPPIMISKÄSITYS

- I. Oppilas on **aktiivinen toimija**, joka oppii asettamaan tavoitteita ja ratkaisemaan ongelmia sekä itsenäisesti että yhdessä muiden kanssa.
- II. **Myönteiset tunnekokemukset**, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.
- III. Oppiminen tapahtuu **vuorovaikutuksessa** toisten oppilaiden, aikuisten ja eri yhteisöjen kanssa.
- IV. Oppiminen on **yksin ja yhdessä tekemistä**, ajattelemista, suunnittelua ja näiden prosessien monipuolista arvioimista.
- V. **Oppilaan minäkuva vaikuttaa** siihen, millaisia tavoitteita oppilas asettaa toiminnalleen. Oppimisprosessin aikana saatava **rohkaiseva ohjaus** on tärkeää.

SYNEN PÅ LÄRANDE

- I. Eleven är **en aktiv aktör**, som lär sig att ställa upp mål och lösa problem både självständigt och tillsammans med andra.
- II. **Positiva känslor**, glädje över att lära sig och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar eleven att utveckla sin kompetens.
- III. Lärandet sker **i växelverkan med** elever, lärare och andra vuxna samt i olika grupper och sammanhang.
- IV. Lärande innebär **individuellt och gemensamt arbete**, tankeverksamhet, planering och mångsidig utvärdering av dessa processer.
- V. **Elevens självbild** i kombination med självkänslan och tron på sin egen förmåga **inverkar på** hurdana mål eleven ställer upp för sig. **Uppmuntrande respons** under läroprocessen stärker elevens tro på sina egna möjligheter.

Toimintakulttuuri

Perusopetus OPS 2014

- I. Yhteisön käytännöt (Tiedostetut ja tiedostamattomat tekijät)
- II. Historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutuva tapa toimia
  - III. Vaikuttaa oppilaan kohtaaman koulutyön laatuun
- IV. Aikuisten tapa toimia välittyy oppilaille

Verksamhetskulturen

Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014

- I. En lärande organisation är kärnan i verksamhetskulturen
- II. Välbefinnande och en trygg vardag
- III. Kommunikation och mångsidiga arbetssätt
- IV. Kulturell mångfald och språkmedvetenhet
- V. Delaktighet och demokrati
- VI. Ansvar för miljön och en hållbar framtid
- VII. Likabehandling och jämlikhet

A large iceberg floating in the ocean. The tip of the iceberg is visible above the water surface, while the much larger, jagged base is submerged underwater. The sky is blue with scattered white clouds. The water is a deep blue, and the overall scene is a classic metaphor for the visible vs. hidden aspects of a situation.

Tiedostettu/
Medveten
- Työn maailma

Tiedostamaton/
Omedveten
- Sisäinen maailma

Yhdessä toimimisen taitoja on opeteltava

Koulu on tärkeä
kehitys- ja
oppimis-
ympäristö

Skolan är en viktig
utvecklings- och
lärmiljö

Jatkuvia sosiaalisia
haasteita, vaihtuvia
tilanteita, vaatimuksia,
mallioppimista ...

- lasten kesken
- aikuisten/lasten kesken
- aikuisten kesken

Mitä ennaltaehkäisevä työote tarkoittaa?

Vad betyder ett förebyggande arbetssätt?

Luottamuksen rakentamista

Yhteisistä toimintatavoista sopimista

Varhaista puuttumista

Jokaisen
osaamisen hyödyntämistä

Hiljaisten
signaalien havainnointia

Kykyä nähdä koulu
kokonaisuutena

Esimerkkejä yhteisöllisestä työstä

Exempel på gemenskapsfrämjande arbete

Toimintakulttuurin ja vuorovaikutuksen kehittäminen

Osallisuudesta huolehtiminen

Oppimisen ja hyvinvoinnin seuraaminen

Ryhmädynamiikan ymmärrys

Laaja-alainen osaaminen ja oppiaineet

Tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelu

Toiminnallisten ja luovien menetelmien käyttö opetuksessa

Esimerkkejä yhteisöllisestä työstä: Opiskeluhuoltoryhmä Elevvårdsgruppen

---

Yhteistyön rakenteiden luominen

Tiedon kokoaminen yhteisön
hyvinvoinnista (ml. seuranta)

Toimintamallien valmistelu erilaisiin
(ongelma)tilanteisiin

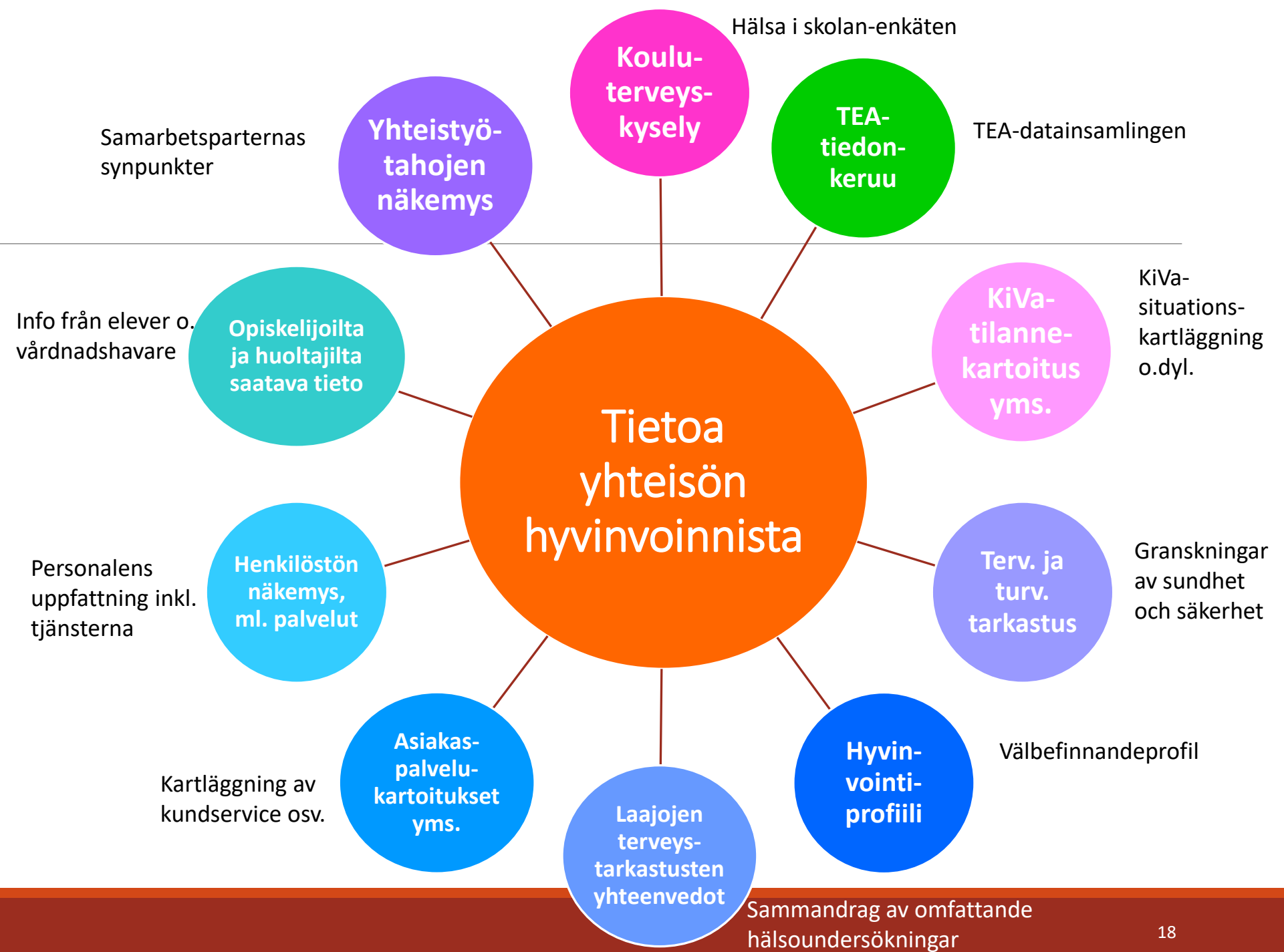
Kouluyhteisön osaamisen
turvaaminen

Opiskeluhuollosta tiedottaminen

Ryhmän oman toiminnan
kehittäminen

Tietoa yhteisön hyvinvoinnin kehittämiseen ja seurantaan

Information för att utveckla och följa upp välbefinnandet i gemenskapen

Esimerkkejä yhteisöllisestä työstä: Kouluterveyskyselyn tulosten seuraaminen koulussa

Att följa upp Hälsa i skolan-enkätens resultat i skolan

Koulu voi valita 5 – 20 indikaattoria, joita erityisesti seuraa ja joista keskustellaan koko kouluyhteisön kanssa.

Indikaattorit ovat sellaisia, jotka koskettavat koko yhteisöä tai suurinta osaa oppilaista.

Seurattavat asiat liitetään koulun toimintasuunnitteluun:
vuosisuunnitelmaan,
opiskeluhuollon suunnitelmaan ym.

Jenni Helenius / thl.fi/kouluterveyskysely

Esimerkki koulun tulosten vertailusta

- **Oppilaitoksen omiin** tuloksiin edellisessä kyselyssä.
  - Mikä asia on parantunut tai kehittynyt?
  - Onko jotakin, mikä huolestuttaa?
  - Mitä eroja esim. tyttöjen ja poikien vastauksissa?
  - Tuottiko kysely uutta tietoa (esimerkiksi uudet teemakysymykset)?
- **Kuntakohtaisiin** tuloksiin.
- **Hyvinvointialueen / maakunnan / AVI:n alueen** tuloksiin.
- **Valtakunnallisiin** tuloksiin.

Kouluterveyskyselyssä käsitellään myös aiheita, joihin koulu ei välttämättä voi vaikuttaa, mutta jotka ovat tärkeää taustatietoa esim. opiskeluhuollolle, nuorisotyölle, ehkäisevälle päihdetyölle, lastensuojelulle ym.

Koulun kannattaa keskittyä tarkastelemaan koulun toimintakulttuuriin liittyviä tuloksia ja aihepiirejä, joita kehittämällä koulu voi tukea lasten ja nuorten hyvinvointia ja koulussa viihtymistä. Sen sijaan esimerkiksi elintapoihin, terveystottumuksiin ja perheväkivaltaan liittyviä tuloksia tarkastellaan kunnan tai hyvinvointialueen työryhmissä.

Työpajamalli

Kouluterveyskyselyn tulosten käsittely oppilaitoksessa

Opiskeluhoitoryhmä perehtyy tuloksiin ja sopii tavan, jolla niitä käsitellään opiskelijoiden, henkilöstön ja vanhempien kanssa.

Valmistelut: kirjallinen yhteenveto teemoista 1-5 työpajoja varten.

Oppilaiden työpaja

Käsitellään pienryhmissä tuloksia aiheista 1-5.

Tuotetaan ehdotuksia, mitä oppilaat, henkilöstö ja vanhemmat voisivat vaikuttaa siihen, että oppilaiden hyvinvointi paranisi keskusteltujen aiheiden osalta.

Oppilaat voivat äänestää tärkeimmistä ehdotuksista.

Henkilöstön työpaja

Käsitellään tuloksia aiheista 1-5.

Tutustutaan oppilaiden ehdotuksiin.

Tuotetaan muutama konkreettinen kehittämissuositus henkilöstön näkökulmasta.

Sovitetaan, miten ehdotusten toimeenpanossa tai jatkokehittämisessä edetään.

Vanhempainilta

Käsitellään tuloksia aiheista 1-5.

Tutustutaan oppilaiden ehdotuksiin.

Tutustutaan henkilöstön kehittämissuosituksiin.

Kootaan vanhempien ehdotuksia, mitä he voisivat tehdä oppilaiden hyvinvoinnin tueksi.

Opiskeluhoitoryhmä käsittelee työpajojen tuloksia ja päättää 1-5 kehittämistoimenpidettä, jotka kirjataan koulun toimintasuunnitelmiin ym. asiakirjoihin ja joille sovitaan seuranta.

Oppilaille, henkilöstölle ja vanhemmille kerrotaan, miten yhdessä edetään.

Oppilaiden työpaja tuottaa ideoita

- I. Asioita, joista olisi apua oppimisessa
- II. Mitä voitaisiin tehdä, että kaikilla olisi koulussa hyvä olla?
- III. Miten koulussa voisi huolehtia siitä, ettei kenellekään tule yksinäinen olo?
- IV. Mitä oppilaat voisivat itse tehdä, että jaksaisivat koulupäivän paremmin?
- V. Mitä opiskeluhuoltoon liittyviä asioita olisi tärkeää kertoa oppilaille
- VI. Vinkkejä mukavaan harrastamiseen

OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET/ MÄÄRÄYS
UUDISTUVAT

HE 19/2022

PAIKALLISET KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJIEN
OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMAT KÄYTTÖÖN 1.8.2023

LÄROPLANSGRUNDERNA/YRKESUTBILDNINGENS
FÖRESKRIFT FÖRNYAS

RP19/2022

UTBILDNINGSANORDNARNAS LOKALA
ELEVHÄLSOPLANER TAS I BRUK 1.8.2023

-
- I. Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma. Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelman tulee sisältää opiskeluhuollon toteuttamisen tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi (*omavalvonta*).
  - II. Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että opiskeluhuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten suunnitelmassa on oppilaitoskohtaisesti seuraavat tiedot:
- I. Utbildningsanordnaren ska utarbeta en elevhälsoplan för genomförandet av den samlade elevhälsan. Utbildningsanordnarens elevhälsoplan ska innehålla målen och de centrala principerna för att genomföra elevhälsan samt åtgärder för att genomföra och följa upp elevhälsan (*egenkontroll*).
  - II. Utbildningsanordnaren svarar för att planen, i syfte att genomföra, utvärdera och utveckla elevhälsan, innehåller följande uppgifter för varje läroanstalt:

HE19: KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

RP19: UTBILDNINGSANORDNARENS ELEVHÄLSOPLAN

- I. Arvio oppilashuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista.
- II. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllinen opiskeluhuollon edistämiseksi ja tarvittavien tukitoimenpiteiden järjestämiseksi.
- III. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.
- IV. Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä *sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi 6 §: mukaisesti s* (Opetussuunnitelman mukainen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoolto).

- I. En uppskattning av det totala behovet av elevhälsa och de elevhälsotjänster som är tillgängliga
- II. Läroanstaltens åtgärder för att främja den generellt inriktade elevhälsan och tillhandahålla de stödinsatser som behövs
- III. Sättet att ordna samarbete med de studerande och deras familjer samt med dem som arbetar vid läroanstalten och andra aktörer som bidrar till de studerandes välbefinnande
- IV. En plan för hur de studerande ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier samt åtgärder för att främja de studerandes hälsa och välbefinnande i enlighet med 6 § (*i enlighet med en läroplan och elevhälsa som anordnas av utbildningsanordnaren*)

KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN OPISKELUHUOLTOSUUNNITELMA

HE 19/2022

UTBILDNINGSANORDNARENS ELEVHÄLSOPLAN

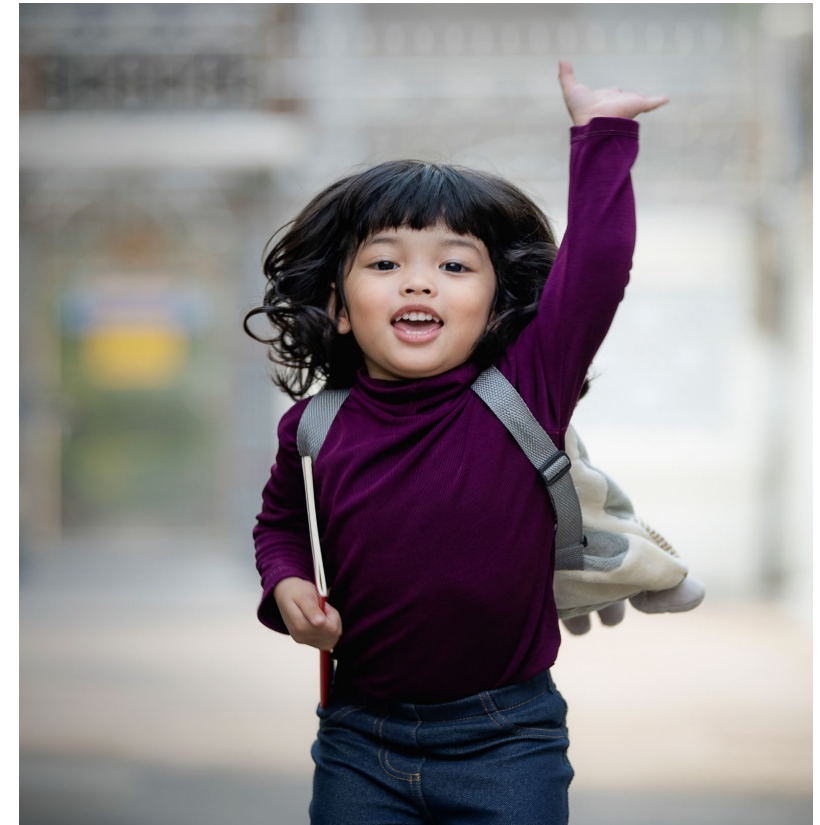
RP19

-
I. Suunnitelma on laadittava yhteistyössä henkilöstön, opiskeluhoolto-palvelujen, opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa. II. Opetushallitus antaa opetussuunnitelman perusteissa tai muussa määräyksessä määräykset koulutuksen järjestäjän opiskeluhoolto-suunnitelman laatimisesta. I. Opiskeluhoiltopalveluja koskevilta osin Opetushallitus valmistelee edellä mainitut määräykset yhteistyössä THL:n kanssa. III. Koulutuksen järjestäjän on seurattava opiskeluhoiltosuunnitelman toteutumista oppilaitoksissa ja tarkistettava sitä tarvittaessa. IV. Kunnan alueella toimivien opetuksen järjestäjien opiskeluhoiltosuunnitelmat tulee liittää lastensuojelulain 12 § 1 mom. tarkoitettuun kunnan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan.	I. Planen ska utarbetas i samverkan med läroanstalternas personal, elevhälsotjänsterna, de studerande och deras vårdnadshavare. II. Utbildningsstyrelsen ska i grunderna för läroplanen eller i någon annan föreskrift ange hur utbildningsanordnarens elevhälsoplan ska utarbetas. I. Till den del föreskrifterna gäller elevhälsotjänster bereder Utbildningsstyrelsen dessa föreskrifter i samarbete med Institutet för hälsa och välfärd. III. Utbildningsanordnaren ska följa upp genomförandet av elevhälsoplanen vid läroanstalterna och vid behov se över planen. IV. De elevhälsoplaner som utarbetats av utbildningsanordnare som är verksamma inom kommunens område ska fogas till kommunens välfärdsplan för barn och unga som avses i 12 § 1 mom. i barnskyddslagen.

HE 19/2022 muuttaa seuraavia Opetushallituksen määräyksiä

---

1. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014
2. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeiluopetussuunnitelman perusteet 2021
3. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014
4. Perusopetukseen valmistavan opetuksen perusteet 2015
5. Aikuisten perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017
6. Lukiokoulutuksen perusteet 2019
7. Aikuisten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2019
8. Opiskeluhuollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet sekä opiskeluhoitosuunnitelman laatiminen ammatillisessa koulutuksessa 2018
9. Tutkintokoulutukseen valmentava koulutus 2021
10. Kansanopistojen oppivelvollisille suunnatun vapaan sivistystyön koulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2021

RP 19/2022 medför förändringar i följande av Utbildningsstyrelsens föreskrifter:

---

1. Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014
2. Grunderna för läroplanen för försöket med tvåårig förskoleundervisning 2021
3. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014
4. Grunderna för läroplanen för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen 2015
5. Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen för vuxna 2017
6. Grunderna för gymnasiets läroplan 2019
7. Grunderna för läroplanen för gymnasieutbildning för vuxna 2019
8. Centrala principer och mål för studerandevården samt utarbetandet av en studerandevårdsplan i yrkesutbildning 2018
9. Utbildning som handleder för examensutbildning 2021
10. Grunderna för läroplanen för folkhögskolornas utbildning inom det fria bildningsarbetet som riktar sig till läropliktiga 2021

Julkaisut uudistetaan

Yhteisestä työstä hyvinvointia -
opiskeluhoitoryhmä perusopetuksessa

Painotuotteena (THL kirjakauppa) tai
pdf-versiona verkossa (www.thl.fi)

Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja
oppilaitoksissa. Oppaat ja käsikirjat
2020:3a

www.oph.fi

Opas seksuaalisen häirinnän ennalta-
ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi
kouluissa ja oppilaitoksissa. Oppaat ja
käsikirjat 2020:4a

www.oph.fi

Publikationerna förnyas

Välbefinnande genom generellt inriktat
arbete : elevhälsogruppen inom den
grundläggande utbildningen

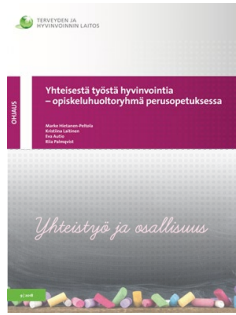
Som tryckt version (THL kirjakauppa) eller
pdf-version på nätet (julkari, www.thl.fi)

Antimobbningsarbete i skolor och
läroanstalter. Guider och handböcker
2020:3b

www.oph.fi

Handbok för att förebygga och ingripa i
sexuella trakasserier i skolor och
läroanstalter. Guider och handböcker
2020:4b

www.oph.fi

Tärkeitä kysymyksiä

Mitä sinulle kuuluu?
Miten voit?
Mikä sinulle on
merkityksellistä?

Mitä haluaisit oppia?
Miten meillä oikeasti
menee?

Viktiga frågor

Hur mår du?
Vad är betydelsefullt för dig?

Vad vill du lära dig?
Hur går det för oss på riktigt?

Kiitos!
Hyvän kesän
odotusta!

Tack!
Med önskan om
en skön sommar!